

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksamist 2012

Märt Hennoste, eesti keele peaspetsialist

Põhikooli eesti keele ja kirjanduse lõpueksami eesmärgid on

- hinnata riiklikus õppekavas määratletud õpitulemuste saavutatust;
- kontrollida põhikooli lõpetamiseks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
- saada tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest;
- suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi.

2012. aastal laekus eksamikeskusele analüüsimiseks 1487 eksamitööd. Nende põhjal on eksami tulemused järgmised.

Tabel 1. Eksami tulemused

1487 tööd	Osa 1	Osa 2	Ü1 1.1	Ü1 1.2	Ü1 2.1	Ü1 2.2	Ü1 2.3	Ü1 2.4	Ü1 2.5	Tule- mus
Kesk- mised punktid	24,69	48,53	13,12	13,17	27,05	6,27	5,62	4,63	4,95	73,22
Kesk- mine %	82,32	69,33	82,00	82,30	67,63	78,38	80,32	66,17	61,90	73,22
Min tulemus	2	5	2,5	0	0	0	0	0	0	14
Max tulemus	30	70	16	16	40	8	7	7	8	100
Stan- dard- hälve	4,01	11,80	2,38	2,45	8,81	1,28	1,08	1,18	1,69	14,63

Valimi põhjal oli eksamitöö keskmine tulemus 73,22 punkti (2011 – 71,91; 2010 – 70,72). Hästi lahendasid õpilased töö lugemisosa, mille eest saadi keskmiselt 82,32% punktidest (2011 – 76,82%; 2010 – 79,45%). Kirjutamisosa oli õpilastele tavapäraselt raskem, keskmine tulemus 69,33% punktidest (2011 – 69,91%; 2010 – 66,97%). Kõige paremini õnnestus õpilastel publitsistlikel tekstidel (Tuuli Jõesaar „Raamatukogud: riiklik valik peletaks lugejad“, Heili Sibrits „Raamatukogudes järjekorrad kasvavad“) põhinev lugemisülesanne 1.2, mille keskmine lahendatuse protsent oli 82,30. Ilukirjanduslikul tekstil (Andrei Hvostov „Sillamäe passioon“) põhineva ülesande 1.1 keskmine tulemus oli samuti suhteliselt kõrge (82,00%). Keeleülesannetest saadi kõige paremini hakkama suure ja väikese algustähe kasutamise ülesandega 2.3 (keskmine lahendusprotsent 80,32). Kõige raskemaks osutus õpilastele sõnade käänamist ja õigekirja kontrolliv ülesanne 2.5, mille eest saadi keskmiselt 61,90% punktidest. Küllaltki madalaks kujunes ka kokku- ja lahkukirjutamise ülesande 2.4 tulemus (66,17%). Positiivne on see, et tekstilooma ülesande 2.1 keskmine tulemus on kasvanud 67,63 protsendini. 2011. aastal oli see 63,35% ning 2010. aastal 61,06%. Lausete kirjavahemärgistamise ülesandega 2.2 saadi hästi hakkama, keskmine tulemus 78,38%. 2011. aastal oli sarnase ülesande lahendusprotsent 79,20. Kokkuvõttes on õpilaste funktsionaalne lugemis- ja kirjutamisoskus aasta-aastalt vähehaaval paranenud.

Tabel 2. Eksami tulemused kooli asukoha järgi

Asukoht	Õpilaste arv	Õpilaste %	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standard-hälve
Maakonnakeskuse koolid	411	27,85	74,50	32	100	13,36
Suurlinnakoolid	370	25,07	74,33	32	99	14,90
Teeninduspiirkonnata koolid	95	6,44	79,89	15	99	13,62
Valla- ja väikelinna-koolid	600	40,65	70,77	14	99	15,00
Kokku	1487	100,00	73,22	14	100	14,63

Tabel 3. Eksamitulemused kooli tüübi järgi

Kooli tüüp	Õpilaste arv	Õpilaste %	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standard-hälve
Põhikool	422	28,38	70,39	26	99	15,07
Ühe õppeasutusena tegutsevad põhikool ja gümnaasium	1065	71,62	74,35	14	100	14,31
Kokku	1487	100,00	73,22	14	100	14,63

Valimi põhjal saavutasid kõige kõrgema keskmise tulemuse teeninduspiirkonnata koolid (79,89%), millele järgnesid maakonnakeskuste (74,50%) ja suurlinnakoolid (74,33%). Valla- ja väikelinnakoolide õpilaste keskmine eksamitulemus oli 70,77%.

Võrreldes varasemate aastatega säilitasid teeninduspiirkonnata koolid oma juhtpositsiooni, kuid nende keskmine eksamitulemus on järjekindlalt langenud (vrd (2011 – 84,59%; 2010 – 85,81%). Seevastu maakonnakeskuste (vrd 2011 – 70,47%; 2010 – 73,61 %) ning valla- ja väikelinnakoolide (vrd 2011 – 68,72; 2010 – 67,82) tulemused on varasemate aastatega võrreldes paranenud. Kolme viimase aasta arvestuses on kõige stabiilsemad suurlinnakoolide tulemused (vrd 2011 – 74,82%; 2010 – 72,65%).

Koolitüübiti analüüsides on tulemused ühtlasemad kui piirkondliku võrdluse puhul. Kõrgem on eesti keele õpetuse tase põhikooli osaga gümnaasiumides, keskmine tulemus 74,35% (2011 – 72,93%; 2010 – 70,73%). Põhikoolide keskmine tulemus oli 70,39% (2011 – 69,69%; 2010 – 69,55%). Rõõmustav on see, et nii põhikooli osaga gümnaasiumide kui ka põhikoolide eesti keele lõpueksami tulemused on viimasel kolmel aastal kasvanud. See näitab, et põhikoolides tehtav eesti keele ja kirjandusõpetuse alane töö kannab vilja ning lõpetajate teadmised ja oskused paranevad järjekindlalt.

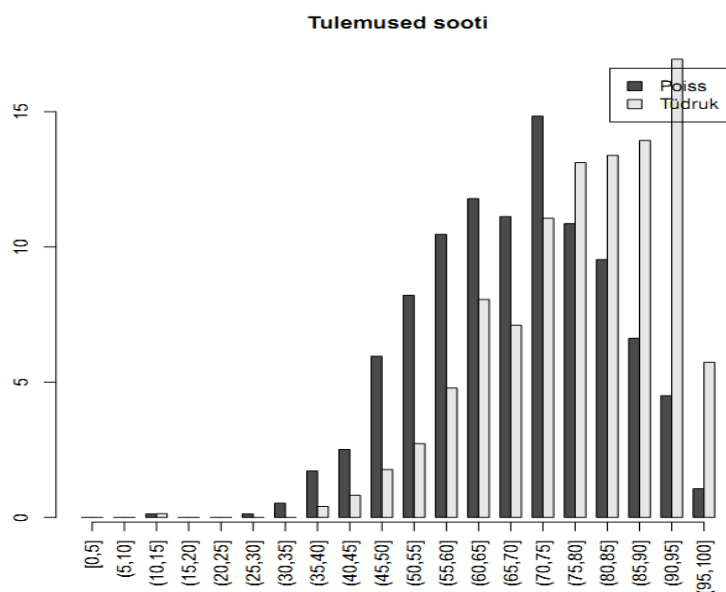
Tabel 4. Eksamitulemused sooti

	Arv	Õpilaste %	Keskmine tulemus punktides	Keskmine tulemus, %	Min tulemus	Max tulemus	Standard-hälve
Poisid	755	50,77	68,22	68,22	14	98	14,12
Tüdrukud	732	49,23	78,22	78,22	15	100	13,38
Kokku	1487	100,00	73,22	73,22	14	100	14,63

Tabel 5. Ülesannete statistika sooti

	Poiste keskmised punktid	Poiste tulemuste keskmine %	Standard-hälve	Tüdrukute keskmised punktid	Tüdrukute tulemuste keskmine %	Standard-hälve
Ül 1.1	12,74	79,64	2,50	13,51	84,43	2,20
Ül 1.2	13,02	81,39	2,57	13,32	83,24	2,31
Ül 2.1	23,95	59,87	8,56	30,26	75,64	7,88
Ül 2.2	5,95	74,35	1,32	6,60	82,53	1,14
Ül 2.3	5,32	76,00	1,11	5,93	84,77	0,95
Ül 2.4	4,36	62,24	1,15	4,92	70,23	1,14
Ül 2.5	4,54	56,71	1,65	5,38	67,26	1,62

Graafik 1. Eksamitulemused sooti.

Poiste keskmine eksamitulemus oli 68,22 punkti, tüdrukutel 78,22 punkti. Seega oli tüdrukute keskmine eksamitulemus 10,00% kõrgem kui poistel. Olenevalt kontrollitavatest õpitulemustest on see protsent aastati olnud 7 ja 11 vahel, vrd 2011 – 10,75%; 2010 – 7,42%.

Ülesannete statistika poiste ja tüdrukute võrdluses annab vastuse küsimusele, millest see erinevus tuleneb. Tabelist 5 on näha, et tüdrukud lahendasid kõiki ülesandeid poistest paremini. Seejuures on väiksemad erinevused ülesande 1.2 (publitsistliku teksti lugemine) ja ülesande 1.1 (ilukirjandusliku teksti lugemine) puhul, vastavalt 1,85% ja 4,79%. Suuremat raskust valmistasid poistele tüdrukutega võrreldes aga ülesanne 2.4 (sõnade kokku- ja lahkukirjutamine), mille puhul on erinevus 7,99%. Rohkem kui kaheksaprotsendilise paremuse saavutasid tüdrukud ülesande 2.2 (lausete kirjavahemärgistamine) ja ülesande 2.3 (suure ja väikese algustähe õigekiri) lahendamisel, erinevused vastavalt 8,18% ja 8,77%. Veelgi raskemaks osutus poistele ülesanne 2.5 (sõnade käänamine ja õigekiri), erinevus 10,55%. Lühikirjandi tulemuste võrdlus osutab, et tekstiloomine on poistele endiselt kõige raskem. Tüdrukud edestasid selles oskuses poisse koguni 15,77%. Võrdluses neidudega on poiste tekstiloomine keskmine tase viimasel kolmel aastal järjepidevalt langenud, 2011. aastal oli erinevus 15,61%, 2010. aastal 10,20%.

Analüüsides poiste ja tüdrukute tulemusi eksamitöö osade kaupa, st võrreldes nende lugemis- ja kirjutamisoskust tervikuna, näeme, et tüdrukute tulemused olid poistest lugemises 3,4% (2011 – 6,98%; 2010 – 4,34%) ja kirjutamisoskuses 12,83% (2011 – 12,29%; 2010 – 8,79%) paremad. Kui analüüsida tulemusi absoluutarvudes, siis on poiste ja tüdrukute funktsionaalse lugemisoskuse tase 2011. aastaga võrreldes paranenud, funktsionaalse kirjutamisoskuse tase on aga nii tüdrukutel kui ka poistel halvenenud.

Tabel 6. Aasta- ja eksamihinnete võrdlus sooti

	Arv	Aastahinnete keskmine	Eksamitöö keskmine
Poisid	755	3,57	3,55
Tüdrukud	732	4,13	4,03
Kokku	1487	3,84	3,78

Tabel 7. Aasta- ja eksamihinnete sagedused (v.a õpilased, kelle eksamitööl puudus hinne)

Aasta Eksam	2	3	4	5	Kokku
1	0	2	0	0	2
2	2	43	0	0	45
3	4	387	138	5	534
4	1	91	471	129	692
5	0	2	37	169	208
Kokku	7	525	646	303	1481

Aasta- ning eksamihinnete põhjal võib väita, et eksamitöö oli õpilastele jõukohane ning koostatud koolide keskmist taset arvestades. Valimisse kuulunud poiste aastahinnete keskmine oli 3,57 ning eksamitööde keskmine tulemus 3,55 palli. Tüdrukuid oli koolis hinnatud keskmise hindegaga 4,13; eksamitöö lahendasid nad keskmisele hindele 4,03.

Aasta- ja eksamihinnete sagedusi võrreldes (tabel 7) selgub, et koolis hinnatakse kolmelisi õpilasi pigem üle kui alla ning neljalisi õpilasi pigem alla kui üle. Viielisi õpilasi aga hinnatakse ~44% juhtudel üle. Suurem erinevus tüdrukute aasta- ja eksamihinnetes osutab, et rohkem eksitakse tüdrukute hindamisel. Tabelist selgub, et praegune viiepalliline hindamissüsteem, millest praktikas kasutatakse vaid nelja palli, on liiga väikese ulatusega ning ei võimalda õpilasi piisava täpsusega hinnata.

Eksamitöö analüüs üksikküsimuste kaupa annab täpsema ülevaate õpilaste teadmistest ja oskustest. Ilukirjandusliku teksti lugemise ülesanne 1.1 põhines Andrei Hvostovi mälestuste „Sillamäe passioon“ katkendil. Sellel tekstil põhinevad ülesanded jagunesid kaheks: a) avatud vastustega ülesanded, b) valikvastustega ülesanded. Avatud vastustega ülesannete lahendamise keskmine tulemus oli 79,87%, valikvastuste puhul 84,73%. Raskemaks osutusid avatud vastustega ülesanded. Õppetöös vajavad suuremat tähelepanu tekstist näidete leidmine (ül 1.1 A4) ja põhjendamine (ül 1.1 A5). Valikvastuste puhul oli õpilastele raskem teksti tõlgendamise (ül 1.1 B1) ja teksti sõnavaraga (ül 1.1 B4) seotud ülesanne.

Lugemisülesanne 1.2 põhines kahel publitsistlikul tekstil: Tuuli Jõesaare „Raamatukogud: riiklik valik peletaks lugejad“ ja Heili Sibritsa „Raamatukogudes järjekorrad kasvavad“. Muu hulgas nõudis see ülesanne ka oskust tabelit lugeda ja erinevaid tekste analüüsida ja sünteesida. Ka selle tekstiga seotud ülesanded olid jagatud kaheks: a) avatud vastustega ülesanded, b) õige või vale väide. A-osa keskmine lahendusprotsent oli 77,20, B-osa puhul kõrge 90,82. Raskemad olid õpilastele ainetevahelisel integratsioonil põhinev protsendiarvutus nõudev ülesanne 1.2 A1 ja teksti leksikal põhinev ülesanne 1.2 A4. B-osa ülesanded põhinesid peamiselt tekstis ja tabelis esitatud arvandmete analüüsil, võrdlemisel ja sünteesil. Õpilaste oskus tabelit lugeda ja arvandmeid võrrelda ning sellelt pinnalt õigeid järeldusi teha oli üllatavalt hea. Ülesandes esitatud väidete üle otsustamine ei valmistanud õpilastele raskust.

Kui võrrelda lugemisülesannete lahendamist sooti, siis saab sedastada, et publitsistlike tekstide puhul on poiste ja tüdrukute tulemused ligilähedased, ilukirjanduslike tekstide lugemine valmistab aga noormeestele suuremat raskust ja vajab õppetöös tähelepanu. Lugemisülesannete keskmine tulemus oli 82,32%, mis vastab hindele „hea“.

Lühikirjandi teema oli 2012. aastal „Mida on mulle andnud kirjanduse lugemine?“ Kirjutamisülesandega oli liidetud ka alustekst (Kärt Hellerma „Minule on lugemine nagu hingamine“), samuti toetasid tekstiloomet lugemisülesande 1.2 tekstid. Õpilastel oli võimalik alustekstidest inspiratsiooni ammutada või neid vajadusel tsiteerida ja refereerida.

Kirjandi keskmine tulemus oli 67,63% (2011 – 63,35%; 2010 – 61,06%). Keskmise tulemuse kasv on nii positiivne kui ka negatiivne külge. Ühelt poolt on tüdrukute tekstilooma keskmine tulemus kasvanud 2012. aastaks 75,64 protsendini (2011 – 71,01%; 2010 – 66,19%) ning ka noormeeste kirjandite keskmine tulemus kasvas viimase aastaga rohkem kui 4% võrra (tulemused 2012 – 59,87%; 2011 – 55,40%;

2010 – 55,96%), kuid teiselt poolt ei ole noormeeste ja neidude tekstiloomeskuse tasemes toimunud ühtlustumist (tulemuste erinevus 15,77%).

Kui tavaliselt on tekstiloomes kõige nõrgem külj olnud õigekiri, siis sel aastal oli selleks üllatuslikult sisu 64,20%, kuigi varasemate aastatega võrreldes said õpilased sisu eest rohkem punkte (2011 – 62,40%; 2010 – 60,46%). Õigekirja keskmine tulemus oli 66,33%. 2011. aastaga võrreldes kasvas see 7,93% (2011 – 58,40%; 2010 – 55,17%). Veelgi järsem hüpe on toimunud stiili hindamises – 2011. aastaga võrreldes paranesid õpilaste tulemused 9,04% (2012 – 70,41%; 2011 – 61,37%; 2010 – 60,47%). Teksti vormiga hakkamasaamistki hinnati varasemate aastatega võrreldes kõrgemalt (2012 – 81,17%; 2011 – 79,02%; 2010 – 75,87%).

Kokkuvõtvalt võib sedastada, et väikesed muutused paremusele said tekstiloomes alguse kolm aastat tagasi, kui kirjutamisülesandega liideti alustekstid. Lugemise ja kirjutamise suurem seostamine õppetöös ja eksamil on ennast seega igati õigustanud. Õpilaste tekstiloomes keskmine tulemus oli 67,63%, mis vastab hindele „rahuldav“.

Eksamitöö sisaldas ka neli keeleülesannet. Ülesandega 2.2 kontrolliti õpilaste oskust lauseid kirjavahemärgistada. Ülesande keskmine lahendusprotsent oli 78,38, mis vastab hindele „hea“. 2011. aastal oli samatüübilise ülesande lahendamise keskmine tulemus 79,20%. Edukamad olid selles oskuses tüdrukud (82,53%), kuid ka poiste tulemus oli küllaltki kõrge (74,35%). Ülesande analüüs lauseti näitab, et paremini said õpilased hakkama koondlausete (nt ül 2.2.6 – 81,98%) ja otsekõne (nt 2.2.7 – 91,69%) kirjavahemärgistamisega, raskem oli neile aga põimlausete interpunktsioon (nt 2.2.3 – 67,92%).

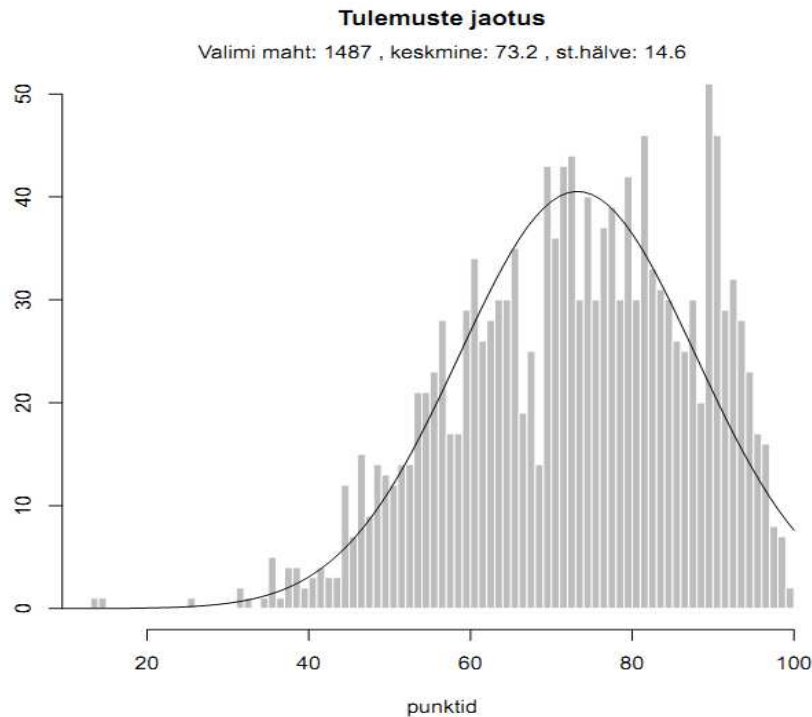
Keeleülesanne 2.3 põhines suure ja väikese algustähe kasutamise põhireeglitel. Ülesande lahendamise keskmine tulemus oli 80,32%, mis vastab hindele „hea“. Ka selle ülesande lahendamisel oli tüdrukute tulemus u 8% kõrgem kui poistel (tüdrukud 84,77%; poisid 76,00%). Kõige raskem oli õpilastele (vajavad õppetöös suuremat tähelepanu) suure ja väikese algustähe kasutamine asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide nimedes (nt ül 2.3.2 – 69,47%; 2.3.12 – 64,49%). Harjutada tuleb ka teoste, dokumentide, sarjade, rubriikide (nt 2.3.3 – 75,59%) ja tähtpäevade ja pühade nimetuste õigekirja (nt 2.3.9 – 74,24%).

Kokku- ja lahkukirjutamise ülesandega 2.4 tuldi 2012. aastal tunduvalt halvemini toime kui eelmise aasta eksamil, keskmised tulemused vastavalt 66,17% ja 76,27%. Seejuures langes eelmise aastaga võrreldes nii noormeeste (2012 – 62,24%; 2011 – 72,74) kui ka neidude (2012 – 70,23%; 2011 – 79,67) tulemus. Ülesanne sisaldas 14 ortogrammi, millest õpilastele olid raskemad „üle ujutatud“ (õigeid vastuseid 28,72%), „kilomeetrilaiuses“ (38,80%), „Peipsi-äärne“ (42,17%), „läänest itta“ (50,44%), „suudme- kui ka lähtealaks“ (54,27%). Seega vajaks õppetöös kõige suuremat tähelepanu ne- ja s-sõnade õigekirja. Kokkuvõttes lahendati kokku- ja lahkukirjutamise ülesanne hindele „rahuldav“.

Ülesandega 2.5 kontrolliti sõnade käänamist ja õigekirja. Ülesande keskmine lahendusprotsent oli 61,90, mis vastab hindele „rahuldav“. Poisid kogusid selle ülesandega 56,71% ja tüdrukud 67,26% punktidest. Ülesande küllaltki madal tulemus on tingitud sellest, et õpilased tegid sõnade käänamisel palju õigekirjavigu. Raske oli õpilastele sõna „kontsert“ mitmuse alaleütleva käände (31,67%), sõna „konkurss“ mitmuse omastava (42,43%) ja sõna „vilu“ ainsuse omastava (56,96%) moodustamine.

Kokkuvõttes oli keeleülesannete lahendamise keskmine tulemuslikkus 71,69%, mis väärrib hinnet „hea“.

Graafik 2. Eksamitulemuste jaotus.

Koolide hindamiskomisjonide töö põhines eksamitöö võtmel ja hindamisjuhenditel ning oli üldiselt pädev, kuid esines ka vigu üksikute tööde hindamisel. Graafikult 2 on näha moonutused hindepüüridel, mis tähendab, et õpilaste tulemusi on põhjuseta muudetud soovitud hinde suunas. Hinnanguliselt on põhjendamatult saanud kõrgema lõpueksami hinde ~5% valimisse kuulunud õpilastest. See tõstatab küsimuse, kuidas muuta põhikooli lõpueksami hindamine koolides objektiivsemaks, tagada eksamitöö võtmest ja hindamisjuhenditest kinnipidamine. Õpetajate tagasisidelehtedelt selgus, et eksamitöö raskusaste vastas ootustele. Eksami korralduses vigu ei esinenud.